

ВИСШ СЪВЕТ НА БСП
СЪВЕТ ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

ПРОГРАМА
"ЗА ПОЛИТИКАТА НА БСП В ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА
(2005-2009)"

При формирането на политиката си в областта на образованието и науката БСП се ръководи от разбиранията, че:

- устойчивото социално-икономическо развитие на държавата е невъзможно без пълноценното включване, участие и индивидуално развитие на отделните хора в нея;
- образованието е ефективен инструмент за преодоляване на острото социално неравенство в обществото;
- образованието и науката са неразривно свързани определящи фактори и естествени "локомотиви" на икономическото развитие;
- предстоящото присъединяване на България към Европейския съюз издига на качествено ново равнище изискванията към българската система за образователна и научно-изследователска дейност.

БСП приема развитието на системата за образование и наука за **първостепенен национален приоритет в цялостната си политическа дейност**, като държавата ще поеме своята отговорност **както за изпреварващо пряко финансиране, така и за създаване на подходяща икономическа среда за финансиране от други източници**, тъй че делът на инвестициите за образование и научни изследвания бързо да достигне нивата, вече постигнати във водещите страни от Европейския съюз и договорени като задължителни за страните-членки.

БСП счита, че едно от решаващите условия за излизане на България от икономическата, духовната и демографската криза е **рязкото повишаване на технологичното ниво на икономиката чрез инвестиции в човешкия фактор**. Това изисква високо средно образователно равнище на нацията и приоритетно развитие на науката.

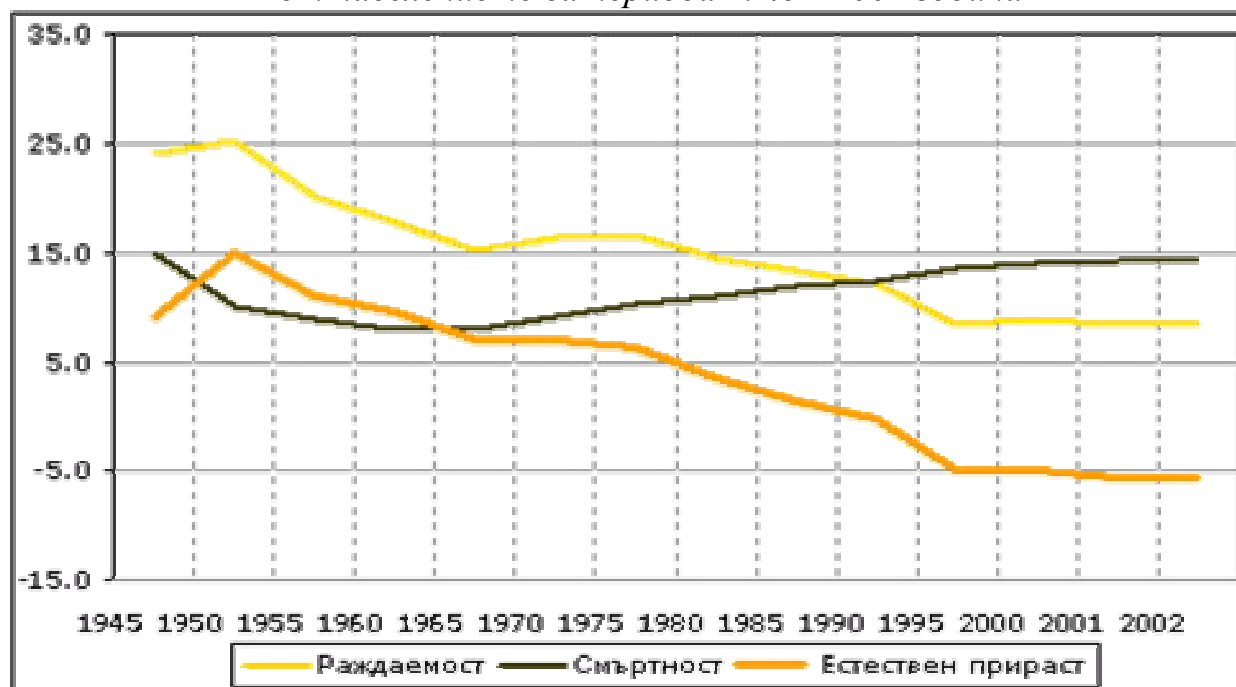
БСП ще положи всички необходими усилия за разработване на **цялостна дългосрочна държавна стратегия** в тази област и за търсене на консенсус с другите политически сили, със синдикатите, Съюза на учените, Научно-техническите съюзи, другите професионални сдружения и структури на гражданското общество.

СЪСТОЯНИЕ

ДЕМОГРАФСКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

Добре известна е изключително неблагоприятната демографска тенденция в страната. Тя изисква нестандартни решения по отношение на качеството на работната сила.

Раждаемост, смъртност и естествен прираст на 1000 души от населението за периода 1945 - 2002 година

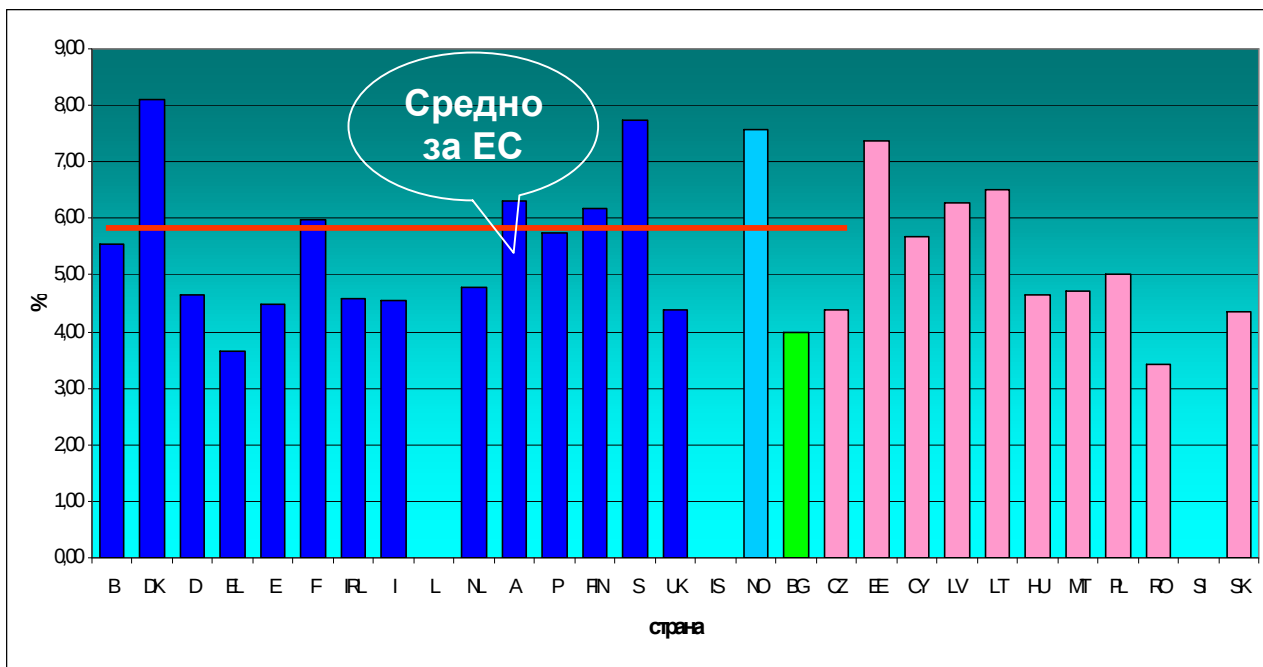

При съпоставяне на данните за брутният вътрешен продукт (БВП) на България и на ЕС за 2000 г. се установява, че при ръст от 10% на нашия БВП, изравняването му с този на ЕС ще се постигне за двадесет години. При запазване на досегашния ръст на БВП на България от 4-5%, изравняване може да се очаква през следващите седемдесет години.

При очертавания се недостиг на работна сила, на демографския срив и емиграционни процеси, достигането на висок ръст на БВП през следващите двадесет години може да се осигури единствено чрез сериозни инвестиции, съчетани с рязко повишаване на качеството на работната сила.

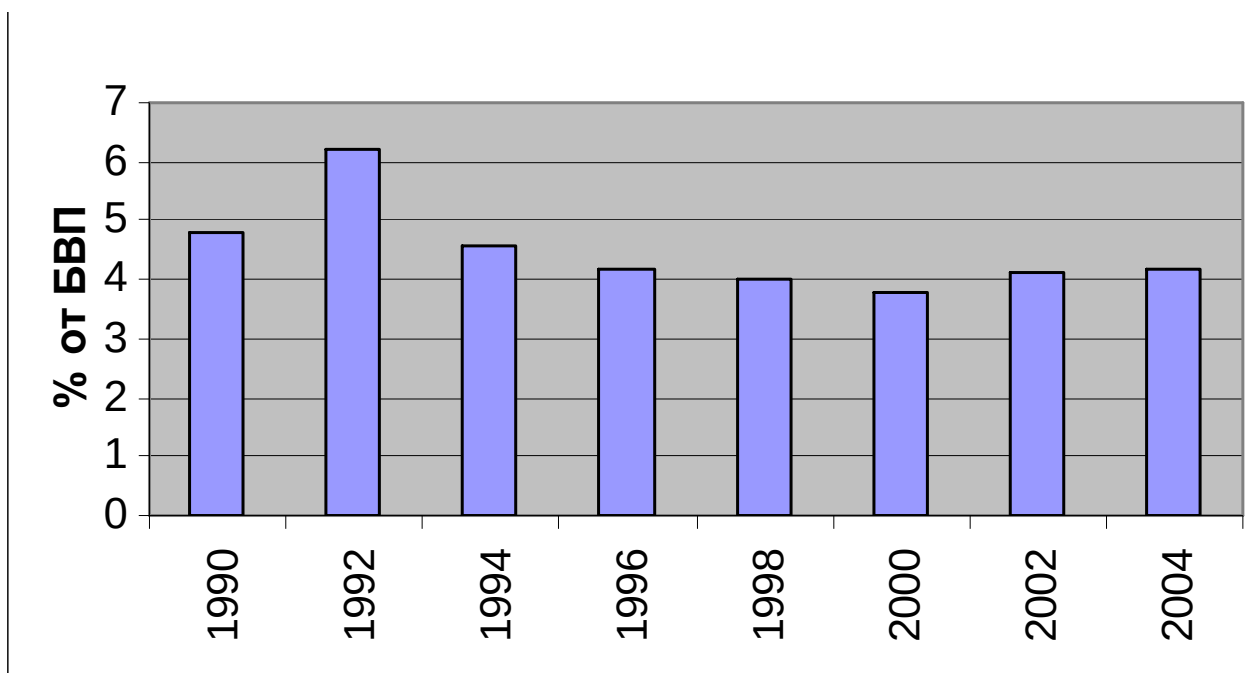
Дял от БВП за образование

Дял от БВП за образование в страните-членки на ЕС и в страните-кандидатки

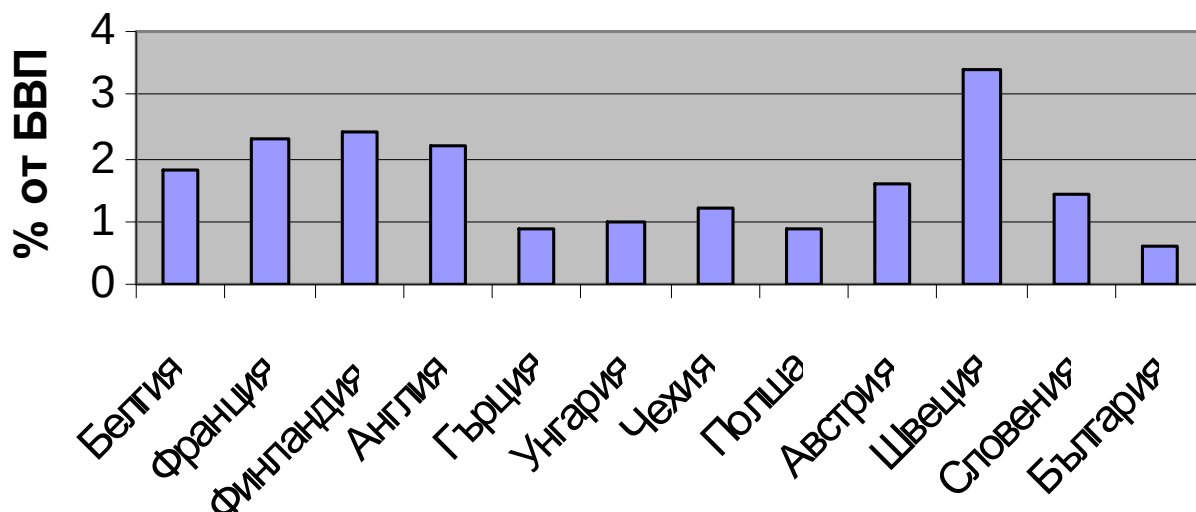

Абсолютната стойност на БВП на човек в България е от три до два пъти по-ниска от тази на по-голямата част от страните - членки. Това означава, че действителните средства, отделяни за образование у нас са значително по-ниски от средните в ЕС.

Дял на средствата, отделяни за образование в България (в % от БВП)

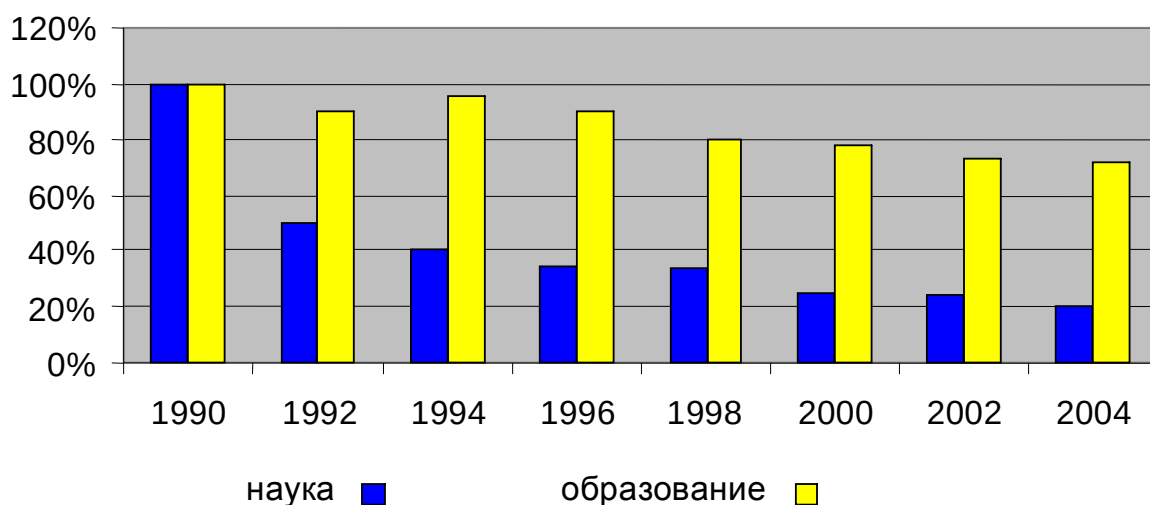
Данни на Европейската комисия за % от БВП, който държавите отделят за наука

В лева	БВП	Държавна субсидия за средно образование	Държавна субсидия за висше образование	Държавна субсидия за образование общо	Държавна субсидия за наука
2004 г.	37983,0 млн.	1239,5 млн. 3,26% от БВП	216,662 млн. 0,57% от БВП	1456,162 млн. 3.83% от БВП	71,367 млн. 0,19% от БВП
2005 г. (проект)	41343,0 млн.	1277,0 млн. 3,08% от БВП	230,0 млн. 0,56% от БВП	1507,0 млн. 3,64% от БВП	80,5 млн. 0,19% от БВП
Европейски съюз (средно)	24120,0 млрд.евро	5,1% от БВП	1,6% от БВП	6,7% от БВП	1,99% от БВП

Данните за Европа са от Eurostat

Изменение на заетите в отрасли наука и образование

ОБЕКТИВНИ УСЛОВИЯ

НЕБЛАГОПРИЯТНИ

- Недостатъчна ресурсна осигуреност на целия сектор
- Липса на системни инвестиции в образованието и науката.
- Личностна демотивация, предизвикана от икономически фактори
- Регионални и етнически диспропорции, поставящи голям брой деца и младежи извън образователната система
- Липса на стимули за повишаване на квалификацията и за преквалификация
- Липса на нагласи и готовност за осъвременяване на образователната система
- Засилена емиграция на млади и на изградени специалисти със значителен творчески потенциал.

БЛАГОПРИЯТНИ

- Традиционно силен стремеж към образованост
- Частично съхранен висококвалифициран кадрови потенциал
- Осъзната и приета европейска перспектива
- Повишено обществено внимание и контрол
- Заявена политическа воля за съществено подобряване на българското образование като фактор за повишаване на конкурентноспособността на икономиката
- Очаквания от страна на бизнеса за високо квалификационно ниво на работната сила

СЪЩНОСТ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА НА БСП

БСП идентифицира своите позиции с тези на Социалистическия Интернационал, който в своята декларация **“50 години солидарност” (2001)** заяви: *“Ако в миналото причините за неравенството и несправедливостта бяха собствеността и управлението на земята и индустрията, то днес е същото със собствеността върху знанията и контрола над информацията”*.

НАШИТЕ ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ СА:

- ДОСТЪПНОСТ И ОБХВАТ
- КАЧЕСТВО
- ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ
- НАЦИОНАЛНА ИДЕНТИЧНОСТ И ЕВРОПЕЙСКА ОРИЕНТАЦИЯ
- ИЗГРАЖДАНЕ НА ИКОНОМИКА, БАЗИРАНА НА ЗНАНИЕТО

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

ПОСТОЯННИ ЦЕЛИ

- **Ориентиране и доближаване** на българското образование и наука към най-добрите европейски образователни и научно-изследователски постижения
- Постигане на **високо качество** на образованието чрез модерна и динамична образователна система, съхраняваща продуктивните национални образователни традиции
- Възстановяване на връзката **образование — научни изследвания — пазарни продукти и обществени потребности**.

УПРАВЛЕНСКИ ЦЕЛИ

- **Държавна гаранция** за изпълнение на определените от Конституцията задължителни образователни норми
- Разработване и приемане на **дългосрочна държавна стратегия** за развитие на образованието и научните изследвания и за технологичното обновление на икономиката
- Ресурсно и кадрово **стабилизиране** на сектора
- **Децентрализация** (управленска и финансова) на образователната система и въвеждане на адекватни форми на управление и контрол при спазване на държавните образователни изисквания.

ОБЩЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧЕСКИ ЗАДАЧИ

- **Мотивиране за участие** в развитието на националната система за образование и научни изследвания на:
 - ✓ Пряко ангажираните в образованието и науката (ученици, студенти, учители, преподаватели, учени и служители)
 - ✓ Работодателите
 - ✓ Родители, неправителствени организации и др.

Издигане на **социалния статус** на учителите, преподавателите и учените.

- **Осъвременяване и оптимизиране** на системата за образование и научни изследвания, съобразени с икономическите условия, демографската криза и нарастващите изисквания на пазара на труда, насочени към съхраняване и създаване на квалифицирани кадри.

СРЕДСТВА ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ:

- **Нарастване на бюджетните разходи за образование** на **5% от БВП** през 2006 г. и **5,8% до 2009 г.**
- **Ежегодно увеличение** на бюджетната субсидия за научни изследвания с **0,2% от БВП** до достигане на минимума, определен от ЕС — **1% от БВП.**
- **Привличане** на допълнителен целеви финансов ресурс от **бизнеса и фондовете на ЕС** на база на конкурсен принцип.
- **Създаване на държавно-обществени фондове** за образователни и научни цели с активното участие на професионалните общности
- **Актуализация и хармонизация на законовата и подзаконовата база** в образованието и науката.

РЕШЕНИЯ НА ОСНОВНИ ГРУПИ ПРОБЛЕМИ В СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Анализът на системата на средното образование откроява няколко групи основни проблеми, от чието решаване зависи не само осъвременяването, но и самото съществуване на българското училище.

Проблем:

Нарастваща бедност на населението и последващата я демотивация за придобиване на образование

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Гарантиране на **равен достъп** до образование и постигане на конституционната норма за задължително образование до 16 години

- Обединяване усилията на всички държавни институции за реализиране на **Програма "Всяко дете - в училище"**, целяща 100 % обхват на децата в задължителна училищна възраст
- Подпомагане на нуждаещите се семейства и **обвързване на социалните помощи с посещаемостта** на децата в училище
- Преход от **социални помощи** за родителите към **преки социални инвестиции** в децата до 16-годишна възраст:
 - Осигуряване на безплатна ясла и детска градина за всички семейства с доход до 300 лв. за член от семейството
 - Осигуряване на **безплатни учебници** до 8 клас
 - Осигуряване на **безплатни закуски**
 - Субсидиране на **транспортните разходи** за ученици и учители при диференцирани нормативи
- **Държавни гаранции** за осигуряване и ползване на необходимия минимум информационно-технически, лабораторни, спортни и други средства за всеки учащ се според спецификата на учебното заведение и региона – Интернет, кабинети по информатика и природни науки, библиотеки и научно-изследователски лаборатории
- Анализ на **ефективността и контрол на изразходването на средствата** в сферата на образованието, включително на резултатите в училищата, работещи по системата на **делегиранни бюджети** и изработване на нови нормативи за издръжка на системата - публични и адекватни на образователните потребности
- **Двойна система** (стипендиална и нестипендиална) за **поощрения** на ученици с високи постижения в учебни и извънучебни форми на работа и на техните учители
- Възстановяване правото на децата до 16 години на **достъпен ваканционен отдих**, съхраняване и създаване на нови спортни бази
- Използване на програмите за временна заетост за **подобряване на охраната, хигиената и материално-техническата поддръжка** на учебните заведения
- Възстановяване на училищните лекари, стоматолози и психолози, както и на здравната профилактика

ПРОБЛЕМ:

Понижаване на качеството на образованост

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Обективно **вътрешно и външно** оценяване. Създаване на **независима** национална институция (Национален Инспекторат) за оценка на качеството на образованието
- Периодично **национално оценяване** на знанията и уменията на учениците и на качеството на преподаването.

- Участие на Република България в **международни изследвания** в областта на ефективността и качеството на образованието
- **Държавни зрелостни изпити** с изпитни материали, съответстващи на образователните цели, които позволяват продължаване на образованието във висши училища без приеман конкурсен изпит. Либерализиране на зрелостните изпити чрез гарантиране на възможност за **периодичното** им полагане в различна възраст след завършване на средното образование
- Многообразна и гъвкава **структура** на образователната система, осигуряваща мобилност и възможност за образование в зависимост от интересите и потребностите чрез различни видове училища, адекватни държавни образователни изисквания, специфични учебни планове и възможност за изход от системата на различни образователни нива.
- Актуално и достъпно поднесено **учебно съдържание**, целящо осъвременяване на образователната парадигма и извеждане на ученика като пълноправен субект в учебния процес
- Пълноценно използване на **ресурсите на държавното образование** за удовлетворяване потребностите на обучаемите и ограничаване на принудителното им включване в паралелна система от платени образователни услуги
- Осигуряване на **програмно-целеви инвестиции** в образованието за **ранна компютърна грамотност и овладяване на родния и на поне един чужд език**
- Възстановяване на училищната **собственост**
- **Паспортизация** на съществуващия сграден фонд и разработване на стратегия за поддръжка и ефективно функциониране на **материалната база**
- Оптимизация на **училищната мрежа** и развиването ѝ според потребностите на системата.
- **Гъвкаво и мобилно** професионално образование, гарантиращо качествена образователна и практическа подготовка, осигуряване на възможности за производствена практика
- Използване възможностите на **медиите и Интернет** за допълнително обучение и самообучение
- Превръщане на училището в **средище на учебните и извънучебните интереси** на децата за осмисляне на свободното им време чрез спорт и занимания по интереси.
- Целенасочена и активна **образователна и възпитателна дейност** в областта на гражданското, патриотичното, здравното и сексуалното образование и възпитание
- Намаляване на конфликтността в училището чрез развиване на способностите на децата за **решаване на конфликти** и за **работа в екип**.

- Повишаване на правата на **органите за местно самоуправление, училищните настоятелства** и привличане на **обществените организации** за стабилизиране на образователната система и подобряване на качеството ѝ

ПРОБЛЕМ:

Влошаване на професионалните и социалните условия за труд на българския учител

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- **Стартова работна заплата**, равняваща се на средната за обществения сектор в страната
- **Диференцирано възнаграждение** според резултатите от работата и степента на квалификация
- **Перманентно участие** в държавно финансирани квалификационни форми и стимулиране за придобиване на квалификационно-образователни степени
- Разширяване на мрежата от **учители – методисти** по всички учебни предмети
- Нова и по-богата система за **кариерно развитие**: ротационен принцип на назначаване на учителите-методисти и експертите в Образователните инспекторати; учителят – държавен служител при определени условия.
- **Преодоляване на безработицата** сред педагогическите кадри чрез привличането им в програми за осмисляне на свободното време на ученика

ПРОБЛЕМ:

Регионални образователни диспропорции, водещи до неизпълнение на държавните образователни изисквания и националните цели в образованието

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Предоставяне статут на **"защитени"** училища в отдалечени и трудно достъпни райони според диференцирани норми
- **Данъчни преференции** за инвестиции в образователно-квалификационни и научно-образователни проекти
- **Финансово стимулиране** на учебните институции, обвързано с качеството и резултатите от обучението
- Създаване на **общински центрове** за ограмотяване на възрастни
- Разработване на национална програма и на система за **"обучение през целия живот"**.

РЕШЕНИЯ НА ОСНОВНИ ГРУПИ ПРОБЛЕМИ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Основен проблем при подготовката на кадри с висше образование в България е разминаването между обществените потребности от висококвалифицирани кадри на всички нива, в това число с очакванията на пазара на труда – от една страна, и подготовката на завършващите висшите училища – от друга. Това разминаване има два аспекта – количествен и качествен. В количествено изражение - подготовка по специалности, за които няма шанс за реализация, а в качествено – несъответствие на придобитите знания на съвременните изисквания. При това понятието *пазар на труда* следва да се разглежда в контекста на интеграционните процеси на България, най-вече към Европейския съюз, поради което завършващите специалисти трябва да са конкурентноспособни на колегите си от другите страни.

Основополагащи принципи на Европейското пространство на висшето образование:

- качество на учебния план, преподаване и обучение;
- мобилност – мощен двигател за промяна и подобрене на висшето образование;
- многообразие – съобразено със собствената култура и разнообразието на образованието в конкретната страна;
- отвореност – мисия в рамките на световните перспективи, основаваща се на конкуренция и сътрудничество с другите световни региони.

ПРОБЛЕМ:**Постоянно снижаване на качеството на висшето образование****ПРИЧИНИ:**

- Недостатъчна подготовка на ниво “средно образование”
- Оскъдна и амортизирана материална база
- Учебни планове, неадекватни на динамиката на пазара на труда
- Липса на реално действаща система за самоконтрол и институционален контрол на висшите училища
- Липса на стимули за преподавателския състав за повишаване на квалификацията и осъвременяване на преподавания материал
- Недостатъчна мотивация на студентите за придобиване на задълбочени и трайни знания
- Недостатъчно информационно осигуряване както чрез съвременни технически средства, така и чрез библиотечни фондове
- Отсъствие на научни изследвания в по-голямата част от висшите училища
- Липса на възможности за практическо обучение поради ниското технологично ниво на икономиката и/или финансова осигуреност
- Преоразмерена мрежа на висшите училища при недостатъчна осигуреност с преподаватели и материално-техническа база на част от новосъздадените висши училища.
- Създадени са условия за корупционни практики

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Ефективен държавен и обществен акредитационен и следакредитационен контрол върху висшите училища, включително чрез привличане на външни за страната оценители, и създаване на национална рейтингова система
- Действително въвеждане на Европейската система за трансфер на кредити, като задължително изискване при акредитацията
- Целево финансиране за подобряване на материалната база според

реалните възможности за преподаване и научна дейност, както и създаване на центрове за трансфер и внедряване на технологии

- Включване на студентите в учебно-изследователска дейност като неразделна част от учебните планове и програми
- Разширяване на възможностите за индивидуално обучение, основани на свободен избор на студентите
- Разширяване на възможностите за дистанционно обучение
- Подпомагане на мобилността на студентите и преподавателите
- Двойна система (стипендиална и нестипендиална) за поощрения на студенти, докторанти и млади преподаватели с високи постижения в научно-изследователската дейност

ПРОБЛЕМ:

Ограничена достъпност на висшето образование поради икономически бариери

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ

- Пакет от социални облекчения за студенти и докторанти от социално слаби семейства, в т.ч. и за родителите им, чрез стипендиална и нестипендиална форма (освобождаване от студентски такси, помощи, данъчни облекчения, обвързани със системата за социално подпомагане).
- Данъчни облекчения за фирми, които заплащат студентски такси или стипендии
- Осигуряване на реално студентско кредитиране (поне за 10% от редовните студенти) при активна намеса на държавата чрез специализиран фонд. Кредити и стипендии за български студенти в чужбина.
- Разрешаване на допълнителен платен прием извън държавната поръчка на всички образователни нива

ПРОБЛЕМ:

Неизяснена собственост върху земята и сградния фонд

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Приемане на Закон за академичната собственост

РЕШЕНИЯ НА ОСНОВНИТЕ ГРУПИ ПРОБЛЕМИ В НАУКАТА

Науката е основен фактор в процеса на създаване на икономика, базирана на знанието, и вторият основен стълб за изграждане на единното единно европейско пространство за образование и изследвания.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

- **Осъществяване на преки и гъвкави връзки между научните изследвания, технологичната политика и създаването на реални пазарни продукти, с цел постигане на интензивно икономическо развитие.**
- **Нивото на научните изследвания по обем и качество да не изостава от европейското**

Приоритети:

Фундаментални и приложни изследвания, насочени към:

- Изграждане конкурентноспособна икономика, базирана на знанието
- Изграждане и функциониране на информационно общество
- Изграждане, поддържане и развитие на модерна инфраструктура
- Развитие на високоефективно селско стопанство
- Запазване и развиване на системите на образованието и здравеопазването
- Трансфер на технологии

Съобразяването с връзката “наука — обществени потребности” е от изключителна важност за икономиката на всяка страна. Съществува критично равнище, под което една национална икономика не е в състояние да усвоява технологичните, методологични и организационни постижения на световната икономическа реалност и е обречена на постепенно “затихване” поради неравностойност на участието във външотърговския обмен. Най-показателен критерий за това, че една национална икономика е под критичното равнище, е отсъствието на външни инвестиции във високотехнологичните отрасли.

ПРОБЛЕМ:

България няма политика за изпълнение решенията на ЕС от Лисабон (2000) и Барселона (2002) за превръщане на икономиката на Европа в най-конкурентно способната икономика, базирана на знанието:

- разкъсана е връзката наука-производство
- държавата напълно се е оттеглила от задължението си да осигурява конкурентоспособността на националната икономика

За да може Европейският съюз да се превърне във водеща световна икономическа сила, той трябва да преодолее изоставането си в научните и технологични изследвания от САЩ и Япония. Според стратегията си от Лисабон и Барселона до 2010 г. делът на средствата за научни изследвания в страните от общността трябва да достигне най-малко 3 % от БВП на всяка от тях. **В България този процент е осем пъти по-нисък.**

В новите условия на глобалния свят и информационните технологии основна част от стойността на произвеждания продукт все повече се съдържа в неговото “създаване” (възникване на идеята, изработването на проект, прототип, образец, вариант, модификации, оптимизация, технологични параметри на производство и т.н., — **наукоемки резултати на интелектуална дейност**), и все по-малка част се формира чрез производството и тиражирането му за пазара. Следователно бъдеще имат тези страни, които развиват изпреварващо своя научен потенциал, способността да създадат и организират интелектуалния потенциал на своите народи за такъв вид “производствена” дейност. **През последните години България не само че не работи за това, но и все повече се отдалечава от тези посоки на развитие, което я обрича на тотална технологична изостаналост.**

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Законодателни промени с цел стимулиране на бизнеса за участие в научни и технологични разработки и тяхното внедряване.
- Изграждане на високотехнологични паркове на основата на научните организации (институти на БАН, НЦАН и др.) и висшите училища при активно съдействие и участие на държавата.

ПРОБЛЕМ:

Липса на национална стратегия за технологичното и икономическо развитие на страната.

Науката, технологиите и иновациите са база на модерното общество. Днес като богати се утвърдиха страни, които нямат собствени суровинна база и материали, но които развиват новите технологии. Всяка сериозна фирма знае, че или се обновява, или губи конкурентноспособност и фалира. Това в същата степен се отнася и за държавите, а отговорност за конкурентноспособността на техните икономики носят правителствата.

Самозаблудата, че има отрасли, които не се нуждаят от технологично и научно обновление и развитие, е изключително опасна. Всяко развитие, което не се основава на модернизация и наукоемки технологии, е временно,

разчитащо на непостоянни и трудно прогнозируеми фактори и бързо се изчерпва.

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Анализ на сегашното състояние на страната на фона на световните и общоевропейски тенденции.
- Определяне на технологичните и икономически ниши, даващи възможност за изпреварващо и устойчиво развитие на българската икономика.
- Стимулиране на бизнеса чрез данъчни облекчения и държавни гаранции за инвестиране в тези сектори и разширяване на неговото участие на световния пазар с високотехнологични продукти.

ПРОБЛЕМ:

Практическата ликвидация на селскостопанската наука и дълбока и всеобхватна криза на селското стопанство на България

През последните години селскостопанската наука е в периферията на общественото внимание. Безпрепятствен е процесът на ликвидиране на аграрния научен потенциал. След 1997 година научните звена са поставени в административна зависимост от управляващото мнозинство и изпълнителната власт. Като следствие закономерно бе ликвидирана академичната автономия. По-голямата част от експерименталната база бе ограбена под формата на приватизация, без ясни мотиви и доказана целесъобразност. Безвъзвратно са разпилени научните продукти и информация. Научноизследователските кадри са намалели за този период повече от шест пъти.

В същото време в аграрната сфера са засегнати всички елементи на възпроизводствения процес: поземлени и биологични ресурси, климатични и водни ресурси, материална база, работна сила, обем и структура на производството, вътрешно потребление, експорт, доходи и инвестиции. Безработицата в нашите села взема колосални размери. **При тези условия аграрната наука е решаващ фактор за икономическо възстановяване, развитие и растеж в този основен отрасъл!**

ЦЕЛ:

Създаване на предпоставки – законови, финансови и др. – за устойчив възход на аграрната наука и повишаване на приноса ѝ за ръста на селскостопанското производство и развитието на селските райони.

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Създаване на стабилна и модерна нормативна основа за организация на научните изследвания в селското стопанство.
- Съхраняване и обогатяване на националния поземлен и генофонд.
- Повишаване продуктивността и въвеждане на нови производствени методи като база за устойчиво развитие – биологично земеделие, екологично чисто производство и т.н.
- Възстановяване на автономията на селскостопанската наука.
- Финансово осигуряване на дейността на селскостопанската наука.
- Запазване на предоставените за ползване активи от научните звена към Националния център за аграрни науки като публична държавна собственост.

ПРОБЛЕМ:**Ресурсно осигуряване на висшето образование и науката**

Отделяните в България средства покриват единствено разходите за поддръжка на сградния фонд и унизително ниските заплати, които получават учените и преподавателите у нас. Страната е поставена в положение, при което нейната наука и висше образование не могат да се самовъзпроизвеждат. Технологичната съоръженост на един учен в България изостава катастрофално от тази на неговите колеги от другите страни. Достъпът до чуждестранни научни списания е сведен до минимум, защото библиотеките нямат средства за абонамент.

В три последователни доклада за “Напредъка на България в процеса на присъединяване” към нашата страна се отправя критика в областта “Наука и изследвания” за това, че няма стратегия за научно развитие и че средствата, отделяни за наука, са крайно недостатъчни.

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ:

- Разработване на национална стратегия за научни изследвания
- Промени в Закона за насърчаване на научните изследвания и превръщането му в реален стимул на изследователската дейност.
- Институционално укрепване на БАН и на НЦАН
- Ресурсното осигуряване на комплексните научни центрове за поддържащи, развиващи и изпреварващи научни изследвания – необходимо условие за технологичното развитие на България.
- Реално финансиране на проекти на конкурсна основа на теми от Национален Фонд “Научни изследвания”. Създаване на обективни критерии, свързани с държавните и научни приоритети, при оценка на проектите с включване на изявени учени и ликвидиране на чиновническия произвол.
- Освобождаване от ДДС и мито на вноса на научна литература, списания, оборудване и апаратура, закупувана и получавана от научните организации, висшите училища и технологичните паркове.
- Включване на България във всички общоевропейски научни организации

ОБЩ ПРОБЛЕМ ЗА НАУКАТА И ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ:

Рязко намаляване и застаряване на научните и преподавателски кадри и изтичане на “сиво вещество” от страната

В годините на прехода българската наука и висшето образование преживяха драстичен срив. Броят на учените (изчисляван по методиката "Фраскати") от 31,704 в началото на 90-те години намалява на 15, 029 към 2004 г, или с 53 %. Особено рязко е намалението на научните работници в техническите науки – от 12, 905 през 1990 г. на 4, 952 през 2002 г., или с 62 %. В същото време в страните от ЕС ежегодното нарастване на броя на учените е с 1,5 %, за да достигне още преди две години 5,100 души на 1 мил. население. За България съответното число е 2,440 души, с което тя заема предпоследно място, преди Албания. **Всички страни в Европа увеличават и укрепват научния си потенциал, само в България упорито се върши обратното.**

Не по-малко опасна е **масовата емиграция на талантиливи млади хора и на изградени специалисти**. Съществува реална опасност от прекъсване на връзката между поколенията и закриване на голям брой научни направления, които в близка перспектива имат своя шанс за развитие.

ПРЕДЛАГАНИ РЕШЕНИЯ

- Приемане на адекватни на реалната ситуация промени в нормативната база:
 - Нов Закон за научните степени и научните звания с опростени процедури и условия за израстването на научните и преподавателските кадри при запазване на изискванията за качество на научната продукция
 - Взаимно хармонизиране на Закона за висшето образование, Търговския закон, Закона за насърчаване на научните изследвания, Закона за обществените поръчки и другите закони и подзаконовни актове, уреждащи нормалното функциониране на висшите училища и научните институти.
 - Анализ на **ефективността и контрол на изразходването на средствата** в сферата на науката и висшето образование.

- Заплатите на научните работници и преподавателите във висшите училища ще достигнат нива, не по-ниски от:
 - за магистри – средната заплата в общественния сектор;
 - за асистенти и докторанти – 1,5 средни заплати в общественния сектор
 - за доценти – 2 средни заплати в общественния сектор
 - за професори – 2,5 средни заплати в общественния сектор
 Приоритет във времето ще има нарастването на възнагражденията на младите специалисти – магистри, докторанти и асистенти.

Превръщането на науката и образованието в основен фактор на изграждането на икономика и общество, основаващи се на знание, изисква утвърждаването им като реален национален приоритет и разработване на национална стратегия за тяхното развитие, което БСП приема за своя непосредствена задача.